

Institutionen för Pedagogik, didaktik och psykologi

”Mys i kuddrummet”

En intervjustudie om hur ett verksamt arbetslag med förskollärare ser på barns sexualitet

Veronica Nyman
December 2009

Examensarbete, 15 högskolepoäng
Didaktik

Lärarprogrammet
Handledare: Bengt Nilsson
Examinator: Göran Fransson

Nyman, Veronica (2009): *"Mys i kuddrummet" En intervjustudie om hur ett verksamt arbetslag med förskollärare ser på barns sexualitet*. Examensarbete i didaktik. Lärarprogrammet. Institutionen för Pedagogik, didaktik och psykologi. Högskolan i Gävle.

Sammanfattning:

Detta examensarbete hade syftet att undersöka vilken syn ett arbetslag med förskollärare har på temat barns sexualitet. Studiens huvudfrågor handlade om hur medvetna pedagogerna i förskolan är om barns sexualitet, hur förskollärarna reflekterar och agerar kring ämnet och barnens sexuella lekar. En utav huvudfrågorna var vilket utrymme barns sexualitet får i vardagen på förskolan.

Den tidigare forskningen är överens om att barns sexualitet länge varit tabubelagt och inget som förskollärare har talat öppet om varken med varandra eller med barnen. Den tidigare forskningen är även överens om att det är viktigt för förskollärare och andra vuxna att tala med barnen om deras sexualitet, och att använda ord och begrepp som är lätt för barnen att förstå för att göra barnens sexualitet synlig och bekräftad.

I den teoretiska delen behandlades tidigare forskning med ett urval av forskare som behandlar barns sexualitet och sexuella lekar. Studiens empiriska underlag består av semistrukturerade intervjuer som riktats till ett arbetslag med fyra kvinnliga förskollärare. Materialet har sammanställts och analyserats och ställts emot den tidigare forskningen.

Undersökningen visar att arbetslaget med förskollärare anser att barns sexualitet är något naturligt, något som finns hos människan redan från födseln. Det visar också att det är något som förskollärarna vill diskutera och samtala mer öppet om. Resultatet visar att i detta arbetslag finns ett positivt förhållningssätt till barns sexualitet som tidigare forskning påpekar är viktigt. Förskollärarna vill inte bara tala om det när det gäller avvikande sexuellt beteende när övergrepp eller dylikt misstänks utan de vill kunna diskutera om det sunda normala beteendet som ingår i den individuella utvecklingen hos barn.

Förskollärarna som deltagit i studien har skilda meningar om sin kunskap på området och de har åsikter om hur vidare kunskap går att få, om det finns utbildningar i området och om det är viktigt eller inte. Vissa ansåg sig ha god kunskap med sig om hur de ska förhålla sig till sexualiteten hos barn och när det gäller ordval för att benämna flickors och pojkars kön. Medan andra menade att det finns ett eget intresse om ökad kunskap på området, att temat borde diskuteras och talas mer öppet om på förskola.

Nyckelord: Barns sexualitet, förskola, förskollärare, normativt, onormalt, sexuellt beteende, sexualitet, sexuella lekar.

Förord

Processen med att skriva examensarbetet har varit givande och lärorik, men det är inte att förneka att vägen fram till den färdiga produkten har haft sina upp- och nergångar. Men tack vare ett otroligt stöd från de människor jag har runt i kring mig så har jag klarat av detta.

Först vill jag tacka min lokala lärarutbildare Karin Strandin som har betytt väldigt mycket för mig under utbildningen och även under skrivandet av mitt examensarbete. Hon har varit ett stort stöd med sin positiva och utmanande karaktär i min process till att utvecklas i min blivande yrkesroll som förskollärare.

Jag vill även tacka de förskollärare som tog sig tid från sitt dagliga arbete för att delta i studien. Det är tack vare dem som detta arbete kunde genomföras och presenteras eftersom deras deltagande är grunden till studiens empiriska kapitel.

Mina vänner Evelina och Sanne ska ha stort tack för att de har stått ut med mina tankar kring examensarbetet den här hösten. De ska ha tack för att de har varit ett stort stöd när jag varit i en svacka i mitt skrivande. Men den största tacken ska Cecilia ha. Hon har fått stå ut med mycket och fått dragit ett stort lass hemma med mina humörsvängningar, men som trots det har funnits där och uppmuntrat och stöttat mig hela vägen fram.

*Veronica Nyman
December 2009*

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	2
1.2 Arbetets disposition.....	2
1.3 Begreppsdefinitioner.....	3
2. Tidigare forskning	4
2.1 Barns sexualitet.....	4
2.2 Barns sexualitet; språket och begreppen.....	7
2.3 Sexuella lekar.....	8
2.4 Sammanfattning av den tidigare forskningen.....	9
3. Metod	11
3.1 Metodval.....	11
3.2 Avgränsning.....	12
3.3 Pilotstudie.....	12
3.4 Urval av respondenter.....	12
3.5 Genomförande av intervjuer.....	13
3.6 Bearbetning av data.....	13
3.7 Etiska aspekter.....	13
3.8 Studiens tillförlitlighet.....	14
4. Resultat och analys	15
4.1 Förskolläraernas syn på barns sexualitet.....	15
4.2 Förskolläraernas syn på sexuella lekar.....	16
4.3 Förskolläraernas syn på hur öppenhet emot varandra i arbetslaget.....	16
4.4 Arbetslagets syn på kunskap i ämnet.....	17
4.5 Arbetslagets syn på förhållningssätt kring barns sexualitet mot föräldrar.....	17
4.6 Arbetslagets tankar kring varför barns sexualitet är tabubelagt.....	18
4.7 Resultatsammanfattning.....	18
5. Diskussion och slutsatser	19
6. Förslag till vidare forskning	24
Referenser	25
Bilagor	27
Bilaga 1: Missiv.....	27
Bilaga 2: Intervjugudie.....	28

1. Inledning

Sexualiteten är en del av människans identitet menar WHO (FN:s Världshälsoorganisation) och anser att det är viktigt att belysa att den inte bara finns hos vuxna utan även hos barn.

Sexualitet är en integrerad del av varje människas personlighet. Det gäller såväl kvinna och man som barn. Den är ett grundbehov och en aspekt av att vara mänsklig, som inte kan särskiljas från andra livsaspekter. Sexualiteten är inte synonymt med samlag, det handlar inte om huruvida vi kan ha orgasm eller inte och är heller inte lika med summan av våra erotiska liv. Sexualiteten är mycket mer: den finns i energin som driver oss att söka kärlek, kontakt, värme och närhet; den uttrycks i vårt sätt att känna och väcka känslor samt hur vi rör vid andra och själva tar emot beröring. Sexualiteten påverkar tankar, känslor, handlingar och gensvar och därigenom vår psykiska och fysiska hälsa.

(WHO:s definition av sexualitet, 1986).

Beteendevetaren och filosofie doktor Larsson (1993) hävdar att barns sexualitet är ett ämne som alla förhåller sig till på något vis, antingen som negativt eller som positivt eller rent av med genans. Kastbom (2009) skriver nu på en doktorsavhandling om barns sexualitet och hon hävdar att det oftast talas om barns sexualitet när det handlar om vuxnas kränkningar och övergrepp mot barn. Men hon menar att barns sexualitet oftast är sund och naturlig.

Förskolan skall främja lärande, vilket förutsätter en aktiv diskussion i arbetslaget om innebörden i begreppen kunskap och lärande. Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra.

(Lpfö98, s. 9-10)

Förskolan är en plats där barnen får tillfälle att utforska och upptäcka nya saker. Framförallt har barnen tillåtelse att upptäcka och erövra nya erfarenheter, och de får även tillfälle att upptäcka sin egen identitet. Läroplanen belyser vikten av att förskolan ska främja lärande och genom diskussion i arbetslaget underlätta barnens lärande. När barnen ställer frågor om sin kropp eller upptäcker sitt kön och ställer frågor och påpekar detta har jag observerat att förskollärare finner det besvärligt att svara på dessa frågor. I och med att jag uppfattat att pedagoger i förskolan uppfattar barns sexualitet som ett svårt ämne menar jag att det är viktigt att upplysa att sexualiteten existerar och är viktig för barns utvecklande av deras egen identitet.

Den forskning som bedrivits innehåller mestadels vilka sexuella beteenden som barnen har och som förekommer i förskolan, som sexuella lekar och onani. Jag har uppfattat att det inte finns mycket forskning kring hur förskollärarna förhåller sig till barns sexualitet, och vilken attityd de vuxna har till barns sexualitet. Ambitionen med studien är att undersöka hur ett arbetslag med förskollärare förhåller sig till barns sexualitet och att få fram nytt material i ämnet barns sexualitet.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka hur ett arbetslag förskollärare förhåller sig till barns sexualitet. Utifrån syftet har följande frågeställningar formulerats.

- Är förskollärarna i förskolan medvetna om barns sexualitet?
- Hur reflekterar och agerar förskollärarna kring barns sexualitet och sexuella lekar?
- Vilket utrymme får barns sexualitet i vardagen på förskolan?

1.2 Arbetets disposition

Detta arbete består av sex kapitel. Det inledande kapitlet behandlar studiens syfte, frågeställningar och det behandlar även studiens centrala begrepp. Kapitel två behandlar en utvald del av den tidigare forskning som bedrivits med ett urval av forskare som berör barns sexualitet. Kapitel tre beskriver metodvalet, avgränsningar i arbetet, urval av respondenter, genomförande av intervjuer, bearbetning av data, etiska aspekter och studiens tillförlitlighet. Kapitel fyra är studiens empiriska kapitel där en sammanställning av intervjuerna och respondenternas svar redovisas och presenteras. Kapitel fem är diskussionskapitlet där studiens metod och resultat diskuteras, det avslutas med förslag om vidare forskning.

1.3 Begreppsdefinitioner

I denna studie är följande begrepp centrala; sexualitet, sexuella lekar, identitet, normativ/heteronormen, normal och onormalt sexuellt beteende och snippa. I nedanstående kapitel kommer jag att belysa begreppen utifrån vad de betyder i denna studie.

Sexualitet

Nationalencyklopedin förklarar sexualitet som en del av människans identitet som omfattar alla beteenden och känslor som påverkas av vår könsdrift. Människans sexualitet finns med oss under hela livet, det börjar när vi är barn och består hela livet (NE.se, 2009).

Sexuella lekar

Sexuella lekar kan tolkas olika beroende på vem som får frågan, och i den här studien kommer begreppet sexuella lekar nämnas då det är en stor del av barns sexualitet. Kosztovics (2009) definition sexuella lekar är lekar som anses ha en anspelning på det sexuella planet, till exempel ”mamma, pappa och barn” där barn klär av sig kläderna och känner på varandra, ”doktor” där barnen undersöker varandras kön och lekar där barn allmänt visar intresse av könet.

Identitet

Nationalencyklopedin beskriver ordet identitet som att man har en medvetenhet om sig själv och sin kropp, sin personlighet och sin förmåga till självbestämmande (NE.se 2009). Kastbom (2009) menade att när barn upplever och upptäcker sin kropp och finner njutning ger det barnen större självkänsla och de hittar sin identitet.

Normativ

Normativt är något som funderar som en norm, det som anses vara det normala i samhället.

Heteronormen

I sexuella sammanhang talas det ofta om heteronormen, att människor anses vara heterosexuella tills något annat påpekas. (RFSU/NE.se, 2009)

Normalt och onormalt sexuellt beteende

I denna studie används Larssons (2001) definition om det som anses vara normalt sexuellt beteende vara det som förekommer som en naturlig och mänsklig utvecklingsprocess, och det onormala sexuella beteendet är då det utöver som inte ”ingår” i utvecklingsprocessen.

Snippa

Kosztovics lanserade ordet snippa för att benämna flickors kön år 2001 och år 2006 kom ordet in i Svenska Akademiens ordlista. Därav gjordes valet att benämna flickors kön som snippa i denna studie.

2. Litteraturgenomgång

I detta kapitel kommer jag att redogöra för vad den tidigare forskningen säger om barns sexualitet och hur den tidigare forskningen ser på sexuella lekar. Jag har valt att börja med vad Freud ansåg om barns sexualitet och sedan gå vidare från år 1978 tills idag 2009 och redogöra för vad några forskare sagt genom åren fram tills idag i frågan. Kapitlet inleds med hur synen på barns sexualitet sett ut, sedan går kapitlet över till ett avsnitt om sexualiteten och språket, kapitlet avslutas med ett avsnitt om sexuella lekar.

2.1 Barns sexualitet

Den österrikiska läkaren Sigmund Freud ses som den som har skapat psykoanalysen och talar om att barn når sin första höjdpunkt i sitt sexualliv mellan tre och fem års ålder. Freud ansåg att det är då som barnen börjar utforska och uppfatta sin kropp. Han talade även om kunskapsdriften och forskardriften som finns hos barnen under den tiden, att den är betydelsefull för barnen. Han menade att barnets psykosexuella utveckling har stor betydelse för formandet av den vuxne. Freuds syn har länge varit tongivande för synen på barns sexualitet Freud (1983). Men detta till trots hävdade barnavårdslärarna Olsson och Risán i ”*Sexuell utveckling*” från 1978 att sexualitet och framförallt barns sexualitet är något som länge ansetts vara något som man inte talar om på förskolor. De skrev till och med att det fortfarande inte är något som tydliggörs.

Olsson och Risán (1978) hävdade emellertid att det är viktigt och naturligt för barn att lära sig hitta sitt kön, på samma sätt som de hittar sina öron, tår och fingrar. Det är en naturlig del när det gäller att hitta sig själv. De menade också att vissa funktioner i könet är medfödda, som till exempel kan man se erektion hos nyfödda pojkar. I blöjåldern utsätts barnens könsorgan för beröring och det upplevs som något positivt av barnen. Vissa barn kan sitta och göra gungliknande rörelser, som någon form av onani. Olsson & Risán påpekade också att vår vuxna uppfattning om vad som uppfattas vara sexuellt skapar hämningar hos barnen. Därför är det viktigt att tala om barns sexualitet och visa att det är något positivt och en del av människan personlighet Olsson & Risán (1978)

Larsson (1993) beteendevetare och filosofie doktor vid Linköpings universitet hävdade att barns sexualitet är ett ämne som alla förhåller sig på något vis, antingen negativt eller positivt eller med genans. Hon skriver att ”*vi är aldrig helt likgiltiga inför den mänskliga sexualiteten*”(Larsson 1993, s.12) Hon uttrycker att barn utifrån sina egna behov måste få tillåtelse att utvecklas sexuellt. Förövrigt ansåg hon att det finns en risk att man fokuserar kring frågor om sexuella övergrepp mot barn och att det leder till att sexuella beteenden hos barn i hög grad betraktas som tecken på övergrepp snarare än naturlig sexuell utveckling. Hon menade också att sexualitet kan vara prestigeladdad, hon menade då att den kan vara förenad med prestationsångest. Hon påstod att sex kan vara något man ägnar sig åt för att visa vem man är, och visa att man är någon, och hon säger även att sex och sexualitet är ett område som ofta är förenat med tabun, skuld och skam. Hon hävdade även att det är viktigt för vuxna som arbetar med barn har kunskapen om den normala utvecklingen hos barn, och har kunskap om beteendet hos barn, och hon menade då att det är bra som en komplettering till kunskapen om sexuella övergrepp Larsson (1993).

I övrigt talar hon om benämning och begrepp till flickor och pojkars kön, att det är flickornas könsorgan som blir osynligt och onämnbart, att flickors kön är något som får vuxna att bete sig underligt och generat. Larsson skriver att namn på flickors kön får ofta en negativ laddning och att de används som skällsord i andra sammanhang, och om då flickor rör vid sitt kön kan det bli förenat med skuld eftersom det dels inte finns något bestämt begrepp att använda och dels för att vuxna har

tydligt visat att det inte är något som flickor ska göra och att det är fult att ta på sitt kön. Även hon tar upp att pojkars kön har redan från början en bestämd benämning som oftast är ”snopp”, och det gör att pojkars kön blir bekräftat och att det får positivt laddade ord till sitt kön menade Larsson (1993).

I en senare bok hävdade Larsson att den västerländska inställningen om att barn inte var sexuella i huvudtaget dominerande, beskriver Larsson (1994). Synen på att barn var sexuella före puberteten fanns inte. Hon hävdade nu att officiellt accepteras det att barn har en sexualitet redan från födseln. Hon påpekar dock att vuxna kan ha svårt med att acceptera barnens sexuella känslor, och att vuxna kan ha svårt med att uppträda naturligt inför barn som uttrycker sin sexualitet. Larsson säger att barn från två till tre års ålder kan identifiera sig själva som flickor eller pojkar, barnen blir mer medvetna om att deras kön och att det finns skillnader mellan könen, hon påstod även att i den åldern är det vanligt förekommande att barnen onanerar, Larsson (1994)

Även i sin expertrapport ansåg Larsson (2000) att barn är nyfikna på andras och sin egen kropp och de deltar i sexuella lekar tillsammans med andra barn för att utforska sin kropp. Hon hävdade förövrigt även att barn är olika mycket intresserade av sin sexualitet. I sin rapport tar Larsson även upp föräldrars attityd till barns sexualitet, och i en studie som hon genomfört med svenska föräldrar visar att de är relativt öppna för det. De framkommer i den studien som Larsson genomfört att föräldrarna som deltagit i hennes studie ansåg att det är normalt för barn att ha sexuella känslor och lekar bara de inte skadar varandra. Det framkom även i den studien att det inte var många utav föräldrarna som inte benämner barnens kön med något namn, och att det var mindre vanligt att flickors kön hade något namn än pojkars. Hon skriver även i rapporten att föräldrar som har högre utbildningsnivå visade sig generellt ha en bättre och mer öppen attityd till barns sexualitet, och hon berättar att de är mer vanligt att familjer med hög utbildningsnivå talar mer med barnen om ämnet.

Larsson (2000) menade också att i dagens samhälle utsätts barnen för tv och video och dess attityder om sexualitet och får se scener som de sedan återskapar i lek. Hon säger att barn kan använda sig av onani som ett sätt att släppa på spänningar, och hon menade att man kan relatera det till att barnen känner sig ensamma, uttråkade eller ångestfyllda av någon anledning. Hon menade på att barn kan agera ut sexuella beteenden om de vistas i en miljö där sexualiteten används på ett osunt sätt, eller om barnet blir vittne till annan ”*sexuell gränslöshet*” (Larsson 2000, s. 27) som hon beskriver det som.

I sin avhandling hävdade Larsson (2001) att det inte går att undvika att tala om sexuella övergrepp när man talar om barns sexualitet, men hon ansåg att det märks ganska tydligt när det handlar om övergrepp på barnens beteende, det har gått över det normala sexuella beteendet. Det handlar då istället om tvångsmässig onani och lekar där saker stoppas in i vagina och anus och det är tydliga tecken på att det inte är ett sexuellt beteende som anses vara normalt. Vidare hävdade Larsson att vissa föräldrar känner sig generande när de ser sitt barn onanera och utforska sin kropp, även om föräldrarna ansåg att sexualitet hos barn är normalt, hon påstod även att föräldrar benämner pojkars kön mer än flickors och att det även gäller förskollärare, att pojkars kön benämns men inte flickors.

Barn använder sexuella ord mer i hemmet än på förskolan hävdade samma forskare och barnen frågar mer sina föräldrar än pedagogerna på förskolan om sex och sexualitet. Hon menade vidare att de frågor barnen har handlar oftast om hur barn blir till och vart ifrån barn kommer.

Socialpedagogen Kosztovics (2003) ansåg i sin rapport om barns sexualitet att den sexuella socialiseringen börjar tidigt, och det gäller även blygsel och skam och att det därför är viktigt att vi

vuxna passar på att prata med barnen på ett enkelt och förståeligt sätt när de är små. På det sättet kan barnen få en mer positiv syn på sexualitet tidigare i livet menade hon.

Ofta reagerar många människor negativt på orden ”barn sexualitet” hävdade Kosztovics (2007) och många människor tycker redan att samhället är tillräckligt sexualiserat och menade att man inte ska dra in barnen i det. Hon menade att sexualiteten behöver få goda växtvillkor för att människan ska kunna ha sexualiteten som en positiv kraft, och hon menade vidare att små barns upptäckande av sin kropp och sitt kön är en del av den sexuella utvecklingen, precis som små barns ”babblande” (s. 2) är en del av barnens språkutveckling. Vidare hävdade hon att nästan alla barn tar på sig själv, först är det en upptäckarfärd och sedan för att det känns mysigt menade hon.

Om ett barn känner stark kärlek till sin kropp och har en stark självkänsla till att bestämma över kroppen menade Kosztovics (2007) att det barnet är starkt rustad för tiden i tonåren då det sker förändringar med kroppen. Hon påstod att om man har en bra sexuell självkänsla stärker det identiteten och det är en grund till välfungerande sexualitet, vilket hon menade leder till välbefinnande som vuxen. Hon påpekar att det är viktigt att tala med barnen om deras sexualitet när de är små, då vet barnen att det finns vuxna som barnen kan vända sig till med sina frågor kring sin kropp och sexualiteten. Att barnen får leva ut sin sexualitet och om vuxna är öppna för barnens sexualitet leder det till att barnen får upptäcka och uppleva glädje över sin kropp och sina sexuella känslor ansåg Kosztovics.

I tidsskriften *Förskolan* (2008, Nr 2) säger Stevnhøj (2008) som är journalist och medarbetare på *Børns Vilkår* 2008, en dansk motsvarighet till svenska BRIS (Barnens Rätt I Samhället) att hon upplever att man blandar ihop vuxnas och barns sexualitet fast det är två olika saker. Det är det som gör att man lätt uppfattar barns lekar som övergrepp, hon säger att vuxna lätt glömmer bort att barn har en egen sexualitet som de behöver utforska och som är helt normalt. Även hon lägger tyngd på att förskollärare i förskolan ska prata med varandra när det gäller barns sexualitet, och att det kan vara bra att utgå från egna konkreta exempel när de diskuterar barns sexualitet.

Kastbom (2009) som är läkare och skriver just nu på en doktorsavhandling om barns sexualitet, hon säger i en intervju i tidsskriften *Förskolan* (2009, Nr 7) att när det talas om barns sexualitet är det oftast i negativ bemärkelse, det handlar då om övergrepp och vuxnas kränkningar emot barn. Men hon menade på att barns sexualitet oftast är sund och naturlig och bygger på lust och upptäckarglädje. Hon hävdade förövrigt att barns sexualitet tolkas av vuxna som vuxen sexualitet, men att det är två olika saker, hon säger att för barn handlar det om att de upptäcker sin kropp och upplever njutning som ger barnen större självkänsla och de hittar sin identitet. Det är här som de lägger sin positiva syn på sin egen och andras sexualitet. Jämställdhetskonsulten Henkel (2009) yttrar i samma artikel i *Förskolan* (Nr 7, 2009) att det är viktigt att inte bara se barnens sexualitet utan även bekräfta den. Hon ger exempel på när det gäller barns onani, att den bör bekräftas för att barnen inte ska tro att de gör något fel, som när ett barn rör vid sitt kön att man då som pedagog eller annan vuxen säger något positivt om att de just rör vid sin snopp eller snippa. Hon menade på att om man inte ser barnens sexualitet osynliggör man den. Henkel tar även upp att flickors och pojkars onani hanteras olika, pojkars tas som något naturligt och gulligt medan flickors onani väcker nervositet och osäkerhet.

Man ska tänka på att skilja på kärlek och sex när man pratar med barn om hur ett barn blir till, menade Henkel och Kastbom (2009) och de menade att det är viktigt att arbetslaget diskuterar vilka ord som ska användas när man talar med barnen, att alla talar samma språk. De säger också att man ska själv ta initiativ till att få in sexualitet och kroppen i vardagen på förskolan, och de betonar ärlighet, att svara ärligt och att det inte behöver vara något komplicerat svar på barnens frågor.

2.2 Barns sexualitet; språket och begreppen

Aigner & Centerwall (1983) skrev boken *”Barnens kärleksliv”* på RFSU:s (Riksförbundet för sexuell upplysning) begäran och där tydliggjorde de om att begrepp och ordval är viktigt när det gäller att tala om sexualiteten med barn. De menade att barn söker begrepp och ord för vad de ser och vad de upplever, och att det är genom att upprepa ord gång på gång som barnen lär sig. Men för att ett barn ska lära sig ett begrepp behöver det få mer än hundratals exemplifieringar, barn behöver prova ordets innebörd och testa betydelser, upprepa orden och vad de lärt sig. De hävdade också att det är även då som barn lär sig orden för de olika kroppsdelarna, för olika känslor och för sexuella behov. Att leka med orden och att prova innebörden är nödvändigt för att barn ska förstå. De talade även om att vi vuxna bör diskutera ordens exakta betydelse med barnen, och ge exempel på att det finns olika ord som betyder samma sak, och sedan får barnen själva välja vilket eller vilka ord som de tycker passar dem själva bäst för sitt kön och sin sexualitet, Aigner och Centerwall (1983).

Även psykologen Langfeldt skrev 1986 att man alltmer började uppfatta sexualitet som något positivt och berikande, något som människor behöver både för sin egen del och för samlivet med andra. Han talar likaså om sexualitet och språket, att det är viktigt att det är ett förståligt språk som vi vuxna förmedlar till barnen. Han belyser vikten av att vid all inläring och för all förståelse spelar språket en viktig roll. Om vi ska förstå vår egen sexualitet och bli trygga med den måste vi använda ett språk som gör den begriplig förklarar han.

Langfeldt hävdade att för att barnen ska kunna ställa frågor om sin sexualitet behöver barnen ett språk, därför är det viktigt att alla barn lär sig de sexuella orden. Det är först då som de får möjlighet att fråga om både andras och sin egen sexualitet. Han talar om att de flesta barn upptäcker att de vuxna inte talar positivt om de delar av kroppen som har med sex att göra, och detta skapar osäkerhet hos barnen. När de letar efter ord för att förstå något som har med sex att göra visar ofta vuxna genom deras reaktioner att sådana ord inte är fina. Då upptäcker barnen fort att de inte kan tala om sin egen sexualitet och ställer då inte några frågor. Vi vuxna måste lära barnen, både pojkar och flickor att förstå sin egen sexualitet i tidig ålder menade han, och det genom att först och främst använda ord som benämner könsorganens olika delar och beskriver deras funktioner. Det viktigaste av allt poängterar Langfeldt är att vi vuxna måste ge de sexuella orden ett positivt värde Langfeldt (1986)

Både Kastbom (2009) och Henkel (2009) säger att det är viktigt att tala om sex med barn, och att det är rätt ord som väljs när vuxna pratar om sex med barn. Genom att välja rätt ord skapar möjlighet att få bort stereotypa könsroller och heteronormativitet. Henkel (2009) ansåg att den klassiska förklaringen hur barn blir till där mamma och pappa blir kära i varandra och får barn är föråldrad. Hon menade att man ska skilja på kärlek och sex och hur vi får barn, hon menade då att vi då lär barnen att man får bli kär och älska vem man vill. Henkel säger att förskollärare ska diskutera i arbetslaget vilka ord som ska användas när de pratar med barnen om sex och deras sexualitet, och genom att ge barnen ord för deras kön bekräftar man deras sexualitet och det ger dem även ett skydd emot övergrepp. Med det menade hon att om barnen får positiva känslor till sin kropp kan de lättare säga när de är något som inte känns rätt eller bra, på det viset blir det även lättare för barnen att berätta för vuxna vad de har varit med om.

2.3 Sexuella lekar

I detta kapitel redogörs synen på sexuella lekar från år 1992 till idag år 2009. Vad är det som sagt och sägs om barns sexuella lekar? Kapitlet inleds med ett citat ur Lpfö98 som belyser lekens betydelse i förskolan.

Leken är viktig för barns utveckling och lärande. Ett medvetet bruk av leken för att främja varje barns utveckling och lärande skall prägla verksamheten i förskolan. I lekens och det lustfyllda lärandets olika former stimuleras fantasi, inlevelse, kommunikation och förmåga till symboliskt tänkande samt förmåga att samarbeta och lösa problem.

Lpfö98, s. 9

Barn alltid har lekt och att det ligger i människans natur att leka hävdade Jerlang (1992). Det är viktigt att förstå lekens betydelse när det gäller barnens utveckling, och det är också viktigt att förstå att leken har en stor betydelse när om man ser den ur ett här-och-nuperspektiv som Jerlang skriver, det är barnens egendom och det är barnen som bestämmer själva i leken ansåg han. Det är då viktigt för oss vuxna att vi förstår betydelsen av leken för att den inte ska prioriteras bort.

Sexuella lekar kan vara att barnen tittar på varandra, tar på varandra, kelas och kramas med varandra och att de smyger undan från vuxna och att detta är en del av barns samspel beskriver Larsson (1994). Hon menade att som vilken annan lek är den sexuella leken en del av socialisationsprocessen där barnen får chans att prova olika beteenden, lära sig av varandra och bearbeta olika upplevelser. Hon hävdade också att genom leken får barnen möjlighet till spegling och bekräftelse samtidigt som barnen lär sig att sätta gränser. Hon tar även upp leken av typen ”doktor” och menade att den brukar betraktas som en form av ingångslek till andra sexuella lekar, och att leka ”doktor” kan fungera som en ursäkt för att få undersöka sina vänners könsorgan. Hon talar även om att de givetvis inte alltid handlar om lek med sexuell innebörd utan även ”ont i armen” (s. 55) eller ”ont i magen” (s.55), men att de ofta ses som ett sätt att gå vidare och att undersöka mer intima delar av kroppen. Barn leker ”mamma, pappa, barn” lekar och födsel mer i hemmet än på förskolan hävdade Larsson (2001) och hon påstod att mer sexuella lekar än det förekommer sällan både i hemmet och på förskolan.

Sexuella lekar ingår i upptäckandet av kroppen och att barn leker tillsammans med den de har roligt med, oavsett kön. Barn testar hur mycket de kan bestämma i sexuella lekar, på samma sätt som de testar att bestämma i andra lekar menade Kosztovics (2007). Hon menade att det är viktigt för vuxna att agera på samma sätt när det handlar om sexuella lekar som när det handlar om andra lekar.

Trots att förskollärarna i förskolan vet att barn smeker och pillar på sig själva blir det oro hos vissa hävdade Stevnhøj (2009). Hon säger att förskollärarna i förskolan är oftast rädda för hur föräldrarna ska reagera på barnens sexuella lekar. Det är viktigt för barn att få upptäcka sin sexualitet ansåg Kosztovics (2009), och hon menade att när man har ett gott förhållande till sin sexualitet ökar ens självkänsla, ens identitet stärks och det bidrar till välbefinnande i livet. Hon vill även poängtera vikten av att bemöta sexuella lekar på samma sätt som andra lekar, och även vid sexuella lekar sätta gränser när det går överstyr.

I en rapport som diskuterar barns sexuella lekar skriver Kosztovics (2009) att dessa ofta handlar om att leka ”doktor”, ”mamma, pappa, barn” eller att gå på toaletten och klä av sig för att kunna titta och känna på varandras kroppar. Att leka ”doktor” förklarar hon som att det kan förekomma att

barn pussar på snoppen då den blir frisk från feber och när barn leker ”mamma, pappa, barn” menade hon att det handlar om att klä av sig för att barn ska bli födda. Hon upplyser även om att barns sexuella lekar förekommer överallt där barn får leka ifred. Som med mycket annat som barn upplever genom lek upplever även barn sin sexualitet genom leken, de upptäcker och njuter av beröring, men hon påpekar även att det är viktigt att vuxna är observanta på om någon är med i leken mot sin vilja eller om maktspel utövas.

Kosztovics betonar även i tidskriften Ottar som ges ut av RFSU att det är viktigt att bemöta barns sexuella lekar med samma entusiasm som andra lekar bemöts, och att om förskollärare bemödar sig med att svara på de frågor som barnen har och har ett tillåtande förhållningssätt menade hon på att barnen får en bra syn på sexualitet senare i livet. Hon säger att: *”barn som tillåts vara sexuella varelser och får tala om sin sexualitet som små, har mycket igen när de blir större, och tycker då inte att allt som har med sexualitet att göra är ”så himla pinsamt” och svårt att prata om”*. (Ottar, Nr 2, 2005)

Henkel och Kastbom (Förskolan, Nr 7, 2009) beskriver att en sund sexuell lek ska vara frivillig hos barnen, och den ska ske tillsammans med någon som de brukar leka med. De säger att barnen oftast är i samma ålder och befinner sig i samma utvecklingsfas och har oftast samma status. De säger också att leken ska kunna avbrytas som vilken lek som helst. De berättar att man ska tänka på att låta barnen få vara själva när de leker sexuella lekar och att vuxna inte ska lägga en vuxenbild på sexuella lekar, förskollärare bör låta barnen vara fria för att själva få uttrycka sin sexualitet.

2.4 Sammanfattning av litteraturgenomgången

I den tidigare forskningen som behandlats framgår det att Freuds syn på barn sexualitet länge har varit ledande. Han menade att barn börjar utforska och uppfatta sin kropp mellan tre och fem års ålder och att det är en kunskapsdrift som driver barnen till att utforska sin kropp, han framhävde vidare att den tiden är betydelsefull för barnen. Den modernare forskningen från 1978 fram tills idag 2009 visar på att barns sexualitet varit på tal som ett ämne som länge ansetts vara tabubelagt, men att temat är på väg att bli mer accepterat i samhället och bland vuxna. Larsson (1994) hävdade att det nu är på väg att bli mer godtaget att barn har en medfödd sexualitet, och att den västerländska synen på barns sexualitet är på väg på bort. Även Langfeldt (1986) hävdade att vi alltmer börjar uppfatta sexualitet som något positivt och berikande för människan, både för sin egen del och för samlivet med andra människor.

Människor reagerar ofta negativt på orden ”barns sexualitet” hävdade Kosztovics (2007) och många menade att samhället redan är tillräckligt sexualiserat och ansåg att barnen inte skall dras in i detta. Men Kosztovics menade att för att människan ska få en välfungerande sexualitet är det viktigt för barn att de får en positiv bild av sex och sexualitet. Det ingår i den sexuella utvecklingen att barn upptäcker sin kropp och sitt kön, hon hävdade att det är en del av barnens utveckling precis som ”babblande” (s. 2) är för deras språkutveckling. Kosztovics (2009) menade att det är viktigt för barn att få upptäcka sin sexualitet, och hon anses att självkänslan ökar om man har ett gott förhållande till sin sexualitet, att ens identitet stärks.

Det är viktigt att tala om sex med barn, och att det är rätt ord som väljs när vuxna talar om sex med barn säger Kastbom och Henkel (2009). De hävdade att genom rätt ordval skapar man möjlighet till att få bort stereotypa könsroller och heteronormativitet. Den klassiska förklaringen med att mamma och pappa blir kära i varandra och får barn tillsammans är föräldrar menade Henkel (2009), och hon menade att man ska skilja på sex och kärlek och hur vi får barn. Med det menade hon att vi lär barnen att man får bli kär och älska vem man vill.

Förskollärare ska diskutera tillsammans i arbetslaget vilka ord som ska användas är de talar till barnen gällande sex och barnens sexualitet, genom ord får barnens köns bekräftelse ansåg Henkel (2009). När det talas om barns sexualitet är det när det handlar om övergrepp och kränkningar emot barn säger Kastbom (2009). Men hon menade att barns sexualitet ofta är naturlig och sund, att den bygger på lust och upptäckarglädje. Kristian Henkel som är jämställdhetskonsult menade att det är viktigt att vuxna inte bara ser barnens sexualitet, utan att de även bekräftar den. Hon hävdade att om ett barn onanerar är det viktigt att som vuxen få barnet att förstå att det inte gör något fel, och att det är viktigt att bekräfta med att ge ord till könet om barnet rör vid sin snopp eller snippa, att just berätta det för barnen. Hon menade att om man inte bekräftar barnens sexualitet osynliggör man den. Även Langfeldt (1986) talar om språket, om hur vuxna förmedlar till barnen på ett sådant sätt att barnen förstår. Han belyser vikten av att vid all förståelse och inläring spelar språket en viktig roll, han menade att om vi ska förstå vår sexualitet och bli trygg i den måste det användas ett språk som gör den begriplig.

Kastbom (2009) påstod även att barns sexualitet tolkas ofta av vuxna som vuxen sexualitet, men hon menade att det är två olika saker. Barn upptäcker sin kropp och upplever njutning som ger dem en större självkänsla och hjälper dem att hitta sin identitet. Även Stevnhøj (2009) hävdade att det är lätt för vuxna att glömma bort att barn faktiskt har sin egen sexualitet som de utforskar och som är helt normal. Hon lägger även tyngd på att de är viktigt att förskollärare i förskolan talar med varandra och diskuterar barns sexualitet.

Att barn tittar på varandra, tar på varandra och kelas och kramas med varandra kan vara en del av sexuella lekar menade Larsson (1994). Sexuella lekar ingår i barnens upptäckande av sin kropp och som i många andra lekar testar barnen hur mycket de kan bestämma i sexuella lekar hävdade Kosztovics (2007). Hon ansåg att vuxna ska agera på samma sätt när det handlar om sexuella lekar som andra lekar är viktigt. En sund sexuell lek ska vara frivillig hos barnen berättar Henkel och Kastbom (Förskolan, Nr 7, 2009). De berättar också att man ska tänka på att barnen ska få vara själva när de leker sexuella lekar, att barnen ska få vara fria för att själva få uttrycka sin sexualitet. Men trots att pedagogerna i förskolan vet att barnen tar på sig själva finns det en oro hos förskollärarna över hur föräldrarna ska reagera hävdade Stevnhøj(2009)

Jerlang (1992) hävdade att lek ligger i människans natur och att barn alltid har lekt, han hävdade även att det är viktigt att förstå lekens betydelse i utvecklingen, att se leken ur ett här- och – nuperspektiv.

3. Metod

I nedanstående kapitel redogör och motiverar jag mitt val av metod och genomförande av studien. Utöver det beskriver jag hur pilotstudien gick till, urval, genomförande av intervjuer, bearbetning av data, etiska aspekter och kapitlet avslutat med en redogörelse över studiens tillförlitlighet.

3.1 Metodval

I och med syftet så föll det sig naturligt att genomföra min studie med hjälp av intervjuer, jag menade att det var rätt metod för att få svar på studiens frågeställning och syfte. Enkäter skulle kunna vara ett alternativ jag menade att eftersom denna studie var tidsbegränsad och redovisas som en B-uppsats tog jag ställning till att intervjuer var det bästa alternativet.

Tillsammans med informationsbrevet (bilaga 1) skickade jag med intervjufrågorna (bilaga 2) för att låta deltagarna ta ställning till om det var frågor som de var villiga att svara på. Intervjuformen som användes var semistrukturerade intervjuer för att få ett utvecklat svar och för att få komma åt deras personliga åsikter och inte bara få ”ja-” och ”nej-” svar. Om jag valt ett annat tillvägagångssätt är jag tveksam till att jag fått svar på min frågeställning. Om jag till exempel valt att försöka få svar genom enkäter ansåg jag att förskollärarnas åsikter och tankar inte framkommit i studien och resultatet blivit något helt annat, något som inte är relevant för just denna studie. Av den orsaken föll mitt val till att genomföra intervjuer.

Efter att ha sökt fram relevant litteratur formades frågeguiden (bilaga 2) utifrån litteraturen. Valde föll på att genomföra intervjuer på grund av att jag ansåg att det är det bästa sättet för att få svar på studiens frågeställning. Stukat (2005) talar om öppna intervjuer, och jag ansåg att det är ett bra sätt att komma åt förskollärarnas åsikter och tankar om barns sexualitet. Med tanke på att ämnet kan kännas tabubelagt gjorde jag det avgörandet att inte genomföra intervjuerna i grupp utan de genomfördes enskilt då jag gjorde det antagandet att jag skulle få mer ärliga och ett mer öppet samtal mellan mig och respondenten, och för att hålla anonymiteten säker.

Jag använde mig av semistrukturerade intervjuer, en frågeguide för att få samtalen att smidigt ta sig framåt och med frågor som är öppna då pedagogen fick göra sin egen tolkning för att kunna utveckla sitt svar. Stukat (2005) skriver även om att ju större utrymme är för den som blir intervjuad desto bättre är det och det blir en större möjlighet att få nytt material att komma fram. Frågeguiden kom till efter att material funnits till litteraturgenomgången och läst in mig på ämnet och skrivit ner mina egna tankar och funderingar kring hur förskollärare förhåller sig till barns sexualitet. Av de frågor jag skrev ner i form av en tankekarta valdes huvudfrågorna ut och utformades till den frågeguide som använts i studien.

Trost (2005) hävdade att om många påståendefrågor eller avsaknad av följdfrågor leder till att trovärdigheten ifrågasätts. I intervjuerna har jag ställt följdfrågor men ansåg inte att det är påståendefrågor, dessutom har vi undvikit att lägga fram egna åsikter och värderingar som Trost ansåg att man ska undvika i intervjuer.

3.2 Avgränsning

På grund av begränsad tid och resurser har jag valt att begränsa studien till ett arbetslag. Jag kunde ha valt att genomföra denna studie med flera arbetslag och flera pedagoger, på flera än en förskola om jag haft den tiden. Det skulle ha varit intressant att inkludera fler förskollärare som har annan etnisk bakgrund och även manliga förskollärare för att eventuellt få en bredare syn på barns sexualitet. Men då detta ska redovisas som ett examensarbete avgränsade jag studien till ett verksamt arbetslag.

3.3 Pilotstudie

Trost (2005) skriver att forskaren ska kunna visa att den insamlade data är trovärdig och insamlad på ett seriöst sätt och som dessutom är relevant för studiens syfte. Innan jag gick ut för att genomföra studien valde jag att göra en provintervju på en verksam pedagog som arbetar i förskola för att ta reda på hur studiens frågor fungerade och för att se en reaktion på frågorna, och framförallt se att frågorna i frågeguiden är relevanta till mitt syfte med studien.

Personen som deltog i pilotstudien fick inte se frågorna i förväg utan fick se frågorna då intervjun startade utan pedagogen fick sitta med huvudfrågorna framför sig under samtalet och underfrågorna fungerade som en del av samtalet. Intervjun tog lång tid då pedagogen behövde tid för att tänka efter vid varje fråga innan denne kunde ge ett svar. Där föddes min tanke att jag skulle skicka med frågorna med informationsbrevet då förskollärarna som deltagit i studien skulle få tid på sig att reflektera över frågorna innan jag genomförde studien.

Provintervjun genomfördes på den förskola där pedagogen är verksam och denne var positiv till studiens frågor och det blev ett bra diskussionssamtal där intervjufrågorna fungerade som stöd i samtalet vilket var min förhoppning. Men efter pilotstudien gjorde jag valet att lämna ut frågorna i förväg tillsammans med informationsbrevet för att underlätta för respondenterna.

3.4 Urval av respondenter

Förskolan där studien genomfördes finns belägen i en liten ort i mellansverige och den valdes ut på grund av att jag haft kontakt med förskolan tidigare, och har haft kontakt med personalen på förskolan i annat sammanhang. Jag tog först kontakt med förskolan via telefon för att informera om min studie och för att höra om de var intresserade att delta, sedan skickades informationsbrevet (bilaga 1) och intervjufrågorna (bilaga 2) till en utav förskolans anställda via e-mail som sedan delade ut brevet till de utvalda av respondenterna, kriterierna till ett de skulle få delta i studien var att de ska genomfört utbildning till förskollärare. Urvalet kunde ha blivit ett annat om jag själv påverkat det utvalda arbetslaget.

Arbetslaget består av fyra kvinnor, som alla har erfarenhet av att arbeta med olika åldrar hos barnen i förskolan. Efter att studien blivit godkänd av arbetslaget bestämdes två dagar då intervjuerna kunde genomföras, jag tillbringade de dagarna på förskolan då de utvalda själva kunde bestämma tid och plats för att delta i intervjun.

Jag fick inget bortfall i studien, de utvalda var engagerade och intresserade av studiens ämne. Respondenterna kommer att ha fingerande namn i uppsatsen då citat förekommer, om de inte benämns som enskild person i uppsatsen kommer de benämnas som arbetslag eller förskollärare.

Svar på frågorna från pedagogen i pilotstudien ingår inte i resultatet då denne inte är en del av arbetslaget eller arbetar på samma förskola, jag gjorde det urvalet att dennes svar inte är relevanta för just denna studie.

3.5 Genomförande av intervjuer

Efter min första kontakt med förskolan som var via telefon skickades informationsbrevet till den förskola där jag önskade genomföra studien där jag förklarade mitt syfte med studien, att undersöka hur ett verksamt arbetslag förhåller sig till barns sexualitet.

Tillsammans med informationsbrevet skickade jag med intervjufrågorna, och detta gjordes via e-mail, detta val gjorde jag på grund av att ämnet kan uppfattas som jobbigt och tabu eftersom sex och sexualitet kan uppfattas som något privat. Men för att underlätta för respondenterna gjorde jag det valet att skicka med frågorna då de kunde ta ställning till om det var något de var villiga att ställa upp och svara på. Jag tog sedan kontakt med förskolan via telefon igen för att kontrollera att de accepterade att delta i studien.

Dagar för att genomföra studien bestämdes och de förskollärare som valt att delta i studien fick välja tid och plats under dessa två dagar som passade dem bäst. Jag befann mig på förskolan båda dagarna mellan nio och två och under dessa timmar fick respondenterna själva välja plats och tid till att genomföra intervjuerna och för att inte störa den dagliga verksamheten. Respondenterna fick ha frågorna framför sig under intervjun som stöd i samtalet. Som i min pilotstudie blev även dessa intervjuer som vanliga samtal med inslag av ett diskussionsämne, och det var min förhoppning att även den riktiga studien skulle arta sig på det sättet. Intervjuerna bandades för att det sedan skulle bli lättare att transkribera och analysera dem.

3.6 Bearbetning av data

Jag valde att transkribera intervjuerna ordagrant, anledningen till den bearbetningsmetoden valdes för att sedan kunna analysera svaren och jämföra svaren. Anledningen till att jag valde att transkribera ordagrant var för att få med allt som förskollärarna berättat och för att få ett bättre sammanhang i svaren.

Även skratt och längre pauser antecknades för att kunna få ett bättre sammanhang. Jag ville inte gå miste om viktig fakta som kan påverka resultatet, och efter transkriberingen lästes de igenom noggrant flera gånger för att sedan kunna jämföra svaren med varandra.

3.7 Etiska aspekter

Under hela arbetets gång har jag haft de forskningsetiska aspekterna i tankarna. Det vill säga informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Stukat 2005). Jag har varit noggrann med att hålla allt material från intervjuerna konfidentiellt och varit noggrann med att respondenterna är anonyma och kommer att förbli anonyma under hela arbetets gång och i redovisningen som uppsats.

Jag har varit noga med att berätta varför intervjuerna spelas in och varit tydlig med mitt syfte i både informationsbrevet som skickades till studieförskolan och även innan intervjuerna ägde rum. Jag har även varit tydlig med att det är frivilligt att delta i studien, och att de när som helst kan bestämma sig för att avsäga sig deltagandet.

När jag arbetade fram intervjufrågorna tänkte jag på att inte ha för svåra frågor med tanke på att ämnet barns sexualitet kan framstå som ett jobbigt ämne att tala om för vissa, och jag ville inte att intervjupersonerna skulle känna sig obekväma med frågorna. Det var därför som jag valde att skicka med frågorna i informationsbrevet då de personer studien berörde fick möjlighet att se frågorna innan de gav sitt samtycke till att delta i studien eller inte. Ingen utav intervjupersonerna bad om att inte få bli inspelade utan de gav sitt samtycke, men självklart om de hade missttyckt hade deras önskemål kommit i första hand. Sådant material som kan vara utpekande och hindra deltagarnas anonymitet publiceras inte i studien.

3.8 Studiens tillförlitlighet

Reliabilitet

Stukát (2005) menar att reliabiliteten inom en kvalitativ forskning kan bedömas som låg då det vanligtvis är ett lågt antal med undersökningsspersoner, och det gör det svårt att åstadkomma någon form av generalisering. I denna studie finns ingen ansats till generalisering, jag vill påpeka att det empiriska material som framkommit enbart avser det arbetslag som deltagit i studien. Stukát (2005) menar också att det finns faktorer man bör ta i beaktning då man analyseras reliabiliteten i en studie, och de som är värd att nämna här är att frågorna i frågeguiden kommit i olika ordningsföljd under intervjuerna, semistrukturerat, och de kan ha påverkat svaren. Frågorna kan ha tolkats olika av de förskollärare som deltagit i studien som till exempel sexuella lekar kan tolkas olika av de olika förskollärarna i arbetslaget. Feltolkning vid analysen av svaren ska även tas i beaktning.

Intervjuerna genomfördes i ett tidigt skede i arbetsprocessen vilket kan tolkas som både negativt och positivt då intervjuarens förkunskap kan ifrågasättas. Frågeguiden i denna studie tillkom efter att material till litteraturgenomgången hittats och bearbetats, och Stukát (2005) menar vidare att det är viktigt att beakta förförståelsen som intervjuaren besitter innan intervjuerna genomförts.

Stukát (2005) menade vidare att i intervjuer som inte är strukturerade finns det svårigheter i att tolka resultatet vilket också bör tas i beaktning. Han ansåg även att i en ostrukturerad intervju är jämförbarheten mellan respondenterna inte helt tillförlitligt.

Validitet

Validiteten är det som mäter hur giltig studien är. Stukát (2005) menade att man ser om studien mäter det den avser att göra. Studiens syfte är att undersöka hur ett verksamt arbetslag med förskollärare förhåller sig till barns sexualitet. Det finns svårigheter för en intervjuare då det gäller att inte ställa allt för ledande frågor, speciellt i semistrukturerade intervjuer menade han. Även detta är något som ska beaktas vid analysen om studiens validitet. Jag som intervjuare har även haft kontakt med arbetslaget tidigare i andra sammanhang och även det kan ha påverkat deras svar och reflektioner, men jag vill understryka att de svar jag fått har jag tolkat och uppfattat som äkta.

4. Resultat och analys

I detta resultatkapitel redovisas det empiriska underlaget, det har delats in i sex teman. Dessa teman kommer att beröra förskollärarnas allmänna syn på barns sexualitet, synen på sexuella lekar, öppenheten mellan förskollärarna, kunskapssyn, förhållningssätt emot föräldrar och tankar kring varför ämnet är tabubelagt.

Intervjuade förskollärare benämns antingen som förskollärare, arbetslag och vid enskild person används fingerande namn. Svaren är sammanställda i hur deras syn och förhållningssätt är jämt emot barns sexualitet. Svaren kommer sedan att diskuteras och ställas emot litteraturen i diskussionskapitlet.

4.1 Förskollärarnas syn på barns sexualitet

Samtliga förskollärare i studien framhåller de ansåg att barns sexualitet är något naturligt, att det är en känsla som vilken annan känsla vi människor har. De säger att det är en naturlig del i människans utveckling som de inte ser någonting konstigt med.

Förskollärarna berättar i intervjun att barnen visar att barnen är nyfikna och intresserade av varandras kroppar, och barnen känner, funderar och de kommer på att de är flickor och pojkar. Förskollärarna berättar också att de visar varandra och att flickor och pojkar hittar nära vänner hos det motsatta könet. Förskollärarna uppfattar att barnen har lättare för att tala om pojkars kön än flickors kön. De upplever att flickorna har lättare att tala om något som de själva inte har, i det här fallet en snopp, flickorna vet inte vad de ska kalla sitt eget kön då det blir istället att de talar om något som de inte har.

Två utav förskollärarna berättade om tillfällena där det blivit ”tokigt” i deras agerande kring en händelse där barnen leker eller gör något sexuellt. Det är händelser där pedagogerna reagerat och agerat på ett sätt där barnen känt sig på något sätt kränkta och tydliggjort att förskolläraren gjort intrång på deras ”privata” tid. Förskollärarna berättar att barnen visat detta med sitt kroppsspråk. Förskollärarna har blivit förvånade och inte varit beredda på vad som hänt, och det har barnen märkt. Även om de som förskollärare trott sig säga ”rätt” saker har deras agerande kanske varit tvivelaktigt.

En utav förskollärarna berättade om en händelse där hon hittade en flicka i ”mörka rummet” som låg i soffan och onanerade. Förskolläraren berättade i intervjun att hon hade ryckt upp dörren till rummet där flickan låg.

Redan där gjorde jag fel. Jag sa inte usch eller fy, men hon såg väl på hela mitt uttryck att jag inte var förberedd. (Kristina)

Efter det att händelsen ägt rum visar flickan ett tydligt avståndstagande mot förskolläraren och flickan visade tydligt att hon inte tyckte om förskolläraren. Pedagogen i fråga berättade även att efter den händelsen började hon fundera kring bemötande och kroppsspråk när det gäller barns sexualitet.

4.2 Förskollärarnas syn på sexuella lekar

Förskollärarna har lite olika syn på vad sexuella lekar är och om de förekommer på förskolan i huvudtaget. Två pedagoger om nyfikenheten hos barnen, att barnen tittar och visar varandra deras kroppar och menade att de är sexuella lekar mellan barnen, medan de andra två förskollärarna menade att kramar och mys med varandra i rum där förskollärarna inte ser är sexuella lekar.

Förskollärarna säger att de vet att det förekommer sexuella lekar men att det inte är något som är speciellt synligt, oftast leker barnen i avskilda rum där de inte syns vad det är för lekar de leker. Det som förskollärarna uppfattar som sexuella lekar hos småbarnen är att de upptäcker och är nyfikna på om de är flickor eller pojkar, och att barnen pratar om vad de har och inte har vilket är snopp och snippa. Andra lekar som förekommer är att pojkar och flickor ligger under filtarna och gosar eller är nära varandra.

Det framkommer i intervjuerna att pedagogerna i arbetslaget reagerar och agerar relativt likadant när de väl ser barnen leka sexuella lekar, de påpekar att det är viktigt att inte avbryta utan kanske leda in barnen i någon annan lek när barnen har lekt färdigt. Samtliga i arbetslaget berättar också att det är viktigt att inte bli arg eller upprörd, barnen ska inte tro att de gör något som är fel, men att det är vuxnas ansvar att se till att barnen inte skadar sig under leken och att inget barn deltar utan att de egentligen vill. Det var bara en i arbetslaget som tog upp att leka ”doktor” och berättade att det finns inga barn som inte leker doktor någon gång.

4.3 Förskollärarnas syn på öppenhet emot varandra i arbetslaget

Inom arbetslaget har de inte diskuterat just vilka ord som skall användas för att benämna barnens kön, de pratar mer om hur de ska benämna flickornas kön. Pojkarnas ord, snopp, kommer naturligt både för förskollärarna och barnen på förskolan och tolkas som odramatiskt. Men flickorna har inget bestämt namn och det är mer det som arbetslaget diskuterar. Pedagogerna lyssnar på vilka ord barnen själva väljer att använda sig av, vilka ord som de har med sig hemifrån. Arbetslaget försöker även vara ärliga i den mån det går när det gäller att tala om hur ett barn blir till om ett barn frågar. Alla talar om att det då är viktigt att lägga det på barnets nivå, att barnet kan ta in det som sägs.

Oftast så har ju barnen egna ord för sina kön och jag gör oftast så att jag lyssnar på dom istället för att pracka på dom det jag vill att det ska heta. (Kristina)

Två utav förskollärarna menade att de talar mycket om varför just flickors kön är tabubelagt och inte pojkarnas, de talar om hur de ska förhålla sig till hur och vad de ska säga. De två förskollärare som säger detta säger att det blir odramatiskt om man diskuterar och talar öppet om barns sexualitet, det gör också att de blir mer säkra på ämnet om det diskuteras. Medan de andra två i arbetslaget menade att det bara talas om det när det är det blir ett avvikande sexuellt beteende hos barnen, när till exempel övergrepp misstänks, men att de skulle kunna tala om det om ämnet fördes på tal.

Det är jättesynd egentligen att vi inte pratar mer om det som är normalt för det är ju faktiskt inget fult som dom håller på med, och det försöker jag vara jättenoga med att förmedla till barnen också om jag ser något som anspelar på sex. (Maria)

De fyra förskollärarna menade att det är viktigt att acceptera och respektera framförallt föräldrarna med annan etnisk bakgrund, att de har en annan syn på sexualitet, till exempel att vissa utav flickorna inte får visa sig nakna inför andra och inte bada tillsammans med pojkar. Men att det är viktigt att tala om även för dem att barn gör vissa saker under sin individuella utveckling och att det

inte är något konstigt. De tror även att de talar likadant till föräldrar med annan etnisk bakgrund som de gör till svenska familjer.

4.4 Arbetslagets syn på kunskap i ämnet barns sexualitet

Tre utav förskollärarna anser att ju mer förskollärare och andra förskollärare talar om barns sexualitet desto bättre är det och att de berättar att det finns ett kunskapsintresse hos vissa. Förskollärarna uttrycker det tydligt i intervjuerna, medan det bara är en som ansåg sig ha kunskap om ämnet och känner sig säker i vad hon ska säga till barn och vuxna om de frågar om sexualiteten. Det är endast en förskollärare i arbetslaget som känner sig mer säker i att tala med barnen om deras sexualitet och mer säker på vad hon ska svara barnen i deras frågor än vad de andra pedagogerna i arbetslaget gör. De pedagoger som känner sig osäkra är de som vill tala mer öppet och ha det öppet för ytterligare diskussion i arbetslaget.

En som jag jobbar med är jätteöppen med att prata om sex och snoppar och pullor, hon är sån och jag lär mig jättemycket av henne. (Cilla)

Två utav förskollärarna tog upp jämställdhet i den här frågan, att de skulle behöva mer kunskap inom det området och kunna relatera det till barns sexualitet. Just det att flickors kön är tabubelagt i hela samhället, att samtala och diskutera det, att det blir lika för flickor och pojkar. De två förskollärare som tog upp jämställdhet är överens om att de vill diskutera öppet med varandra och ta upp både mannens och kvinnans sexualitet lika mycket för att försöka få synen på flickors och kvinnors sexualitet att bli annorlunda än vad den är idag, och att det sker genom att tala med varandra.

Jag skulle försöka vara så pedagogisk en gång när jag var på toaletten med två tjejer, och så började dom prata där, dom började prata själva om var dom hade. Då var det en tjej som sa att hon hade stjärt. ’Jaha’ sa jag och frågade det andra barnet ’vad har du för nått’ för jag var nyfiken, ’har du snippa?’ sa jag. ’Nej’ sa hon. ’Jag har en pulla’
Det var naturligt för henne och hon tyckte jag var jättekonstig. (Kristina)

4.5 Arbetslagets syn på förhållningssätt kring barns sexualitet mot föräldrar

Majoriteten av arbetslaget berättar att sexualitet inte är något som de tar upp med föräldrarna om det inte är något som stör vardagen på förskolan, om ett barn till exempel fastnar i något beteende. Till exempel om barnen fastnar i det som vi kallar onani eller en sexuellt uppfattande lek, och bara leker den leken och går miste om allt annat som förekommer i förskolans vardag.

De har inte heller stött på att någon förälder har tagit upp att de inte vill att de talar om sex och sexualitet med barnen, de har inte eller upplevt att det är något speciellt som de vill att förskollärarna tar upp med barnen. Men alla är överens om att om det skulle förekomma skulle de försöka tillmötesgå föräldrarnas önskemål.

De berättar dock att de måste ta hänsyn och visa respekt för de föräldrar med invandrabakgrund som har en annan syn på sex och sexualitet än vad som är vanligt i Sverige. Arbetslaget berättar att vissa flickor inte får visa sig nakna för andra, i våtrummet som exempel, och att barnen ska behålla kläderna på sig och inte leka nakna som många barn kan göra vid vissa tillfällen, och arbetslaget

förhåller sig och accepterar det. Men arbetslaget har inte upplevt att det handlar om att de inte får tala om det med barnen utan att de handlar om respekt för andras kulturer och religioner.

4.6 Arbetslagets tankar kring varför de tror att barns sexualitet anses vara tabubelagt

I arbetslaget är de överens om svaret i varför de tror att barns sexualitet anses vara tabubelagt, och de har alla svarat att det ligger hos vuxna och hos förskollärarna i förskolan att barns sexualitet anses vara tabubelagt. Många vuxna har inte kunskapen om att sexualiteten finns redan tidigt hos barn och att vuxna inte talar om det gör att de blir ett tabubelagt ämne.

Arbetslaget medlemmar säger att vuxna har ofta sina egna rädslor och förutfattade meningar om sex och sexualitet, och då att tala om sex och sexualitet kan kännas som ett ansträngande ämne. En utav förskollärarna säger att det är det som behövs arbetas bort, att förskollärare vågar tala om det. När det väl blir lättare att tala om barns sexualitet blir det så småningom inte ett tabubelagt ämne. Det behövs talas om det precis som det talas om matematik och utomhuslek i förskolan.

4.7 Resultatsammanfattning

Samtliga intervjusvar inkluderar både likheter och olikheter i undersökningsgruppen, arbetslaget. Resultatet visar dock inga markanta skillnader mellan respondenterna, det var ingen som stod ut mer än någon annan i sina svar. Här kommer en kort sammanfattning av hur arbetslaget förhåller sig till barns sexualitet.

Arbetslaget är överens om att barns sexualitet är något som är naturligt och som finns hos barnen som andra känslor. Pedagogerna i arbetslaget säger att det är en del av utvecklingen och att de är medvetna om att sexualiteten finns och visas i förskolan. Förskollärarna berättar att vissa barn är mer nyfikna än andra på sexualiteten, barnen visar en nyfikenhet till vad andra barn har och inte har. Som till exempel att flickor blir nyfikna på pojkars snoppar och konstaterar att de inte har någon, och pojkar konstaterar att de har något som inte flickor har.

Det framkommer även att man inom arbetslaget har olika syn på vad som uppfattas som sexuella lekar, de talar mer om att barnen söker närhet hos varandra än att barnen leker ”mamma, pappa, barn” lekar med sexuella inslag. Men det framkommer i intervjuerna att förskollärarna har samma synsätt på hur de ska bemöta den sexuella leken, med öppenhet och att förskollärarna inte ska gå in och avbryta leken utan mer avleda barnen till att göra något annat när barnen lekt färdigt.

Pedagogerna i arbetslaget har olika syn på hur deras öppenhet i arbetslaget är, och hur de för diskussioner med varandra kring ämnet. Två utav förskollärarna i arbetslaget ansåg att det inte diskuteras mycket kring ämnet och de säger även att de inte känner något behov av att diskutera ämnet om det inte händer något speciellt som gör att de blir tvungna att tala kring ämnet. De andra två förskollärarna i arbetslaget säger att de har en öppen diskussion framförallt om hur de ska benämna flickors kön. Den stora diskussionen i arbetslaget, ordet ”snippa” är nytt och tre utav förskollärarna känner sig inte bekväm i det ordvalet framkommer i intervjuerna.

Resultatet framhäver skillnader i deras syn på kunskap inom ämnet, det är bara en utav förskollärarna som ansåg sig ha bra kunskap och hur hon ska tala om barns sexualitet, resterande tre menade att många öppna diskussioner ger kunskap. De förskollärare som känner sig mest osäkra i ämnet är de som vill ha mer kunskap och vill tala om barns sexualitet mer öppet än vad de gör idag.

Samtliga i arbetslaget ansåg att det ligger hos vuxna att barns sexualitet anses vara tabubelagt. Arbetslaget säger att vuxna inte har kunskap i ämnet och blir då osäkra och detta gör då att ämnet blir tabubelagt, istället för att tala öppet om det och få bort det tabubelagda med barns sexualitet. Det framkommer även i resultatet att förskollärarna menade att vuxna har förutfattade meningar om sex och sexualitet och det är det som gör att det blir ett svårt ämne att tala om, men att det behövs tas upp för diskussion som vilket annat ämne som helst som förekommer i förskolan.

5. Diskussion och slutsatser

Barns sexualitet är en källa till njutning och bättre självkänsla. Dessutom kan den fungera som skydd mot övergrepp. Men att bemöta barns sexualitet och frågor om sex kan vara både svårt och känslig. Förskolan, Nr 7 2009 s. 16

Barns sexualitet

Stevnhøj (2008) säger att hon upplever att barns och vuxnas sexualitet blandas ihop fast det är två olika saker, och jag kan instämna med henne här när det gäller de sexuella lekarna, jag ansåg att det framkommer i resultatet att förskollärarna på någon nivå blandar ihop barns och vuxnas sexualitet. Jag ansåg att det är just det som har gjort barns sexualitet till ett tabubelagt ämne, att vuxna lätt blandar ihop vuxna och barns sexualitet. Därför samtycker jag med Stevnhøj (2008) att barn ska få det utrymme som de behöver för att utforska deras egen normala sexualitet. Hon menade också att eftersom vuxna blandar ihop sin egen och barns sexualitet uppfattas de sexuella lekarna som övergrepp, men då menar jag att om arbetslaget och även resterande personal som arbetar tillsammans på en förskola vågar tala öppet om barns sexualitet och deras sexuella lekar och diskuterar med varandra för att få syn på varandras tankar och åsikter i ämnet. På detta sätt kan det blir lättare att se vad som är övergrepp och vad som tillhör det som anses vara normalt sexuellt beteende.

Jag tror och instämmer med förskollärarna som deltagit i studien att kunskapen om att sexualiteten finns redan hos små barn inte finns hos alla vuxna, och att det kan vara en faktor till att det blir ett obekvämt ämne att tala om. Förskollärarna i studien säger att vuxna har sina egna rädslor och förutfattade meningar om sex och sexualitet, och att det är det som gör att det kan kännas obekvämt att tala om barns sexualitet. De menar att det är det som behövs arbetas bort, och jag instämmer med dem och de som skrivit om detta ämne tidigare efter att ha genomfört den här studien att ha en öppen dialog om ämnet är nog ett bra sätt att få kunskap. Att ta upp ämnet till ytan och visa att det faktiskt finns och som resultatet visar kommer några in på jämställdhet när jag frågade om kunskap, att inte bara tala om pojkars kön och sexualitet, utan även ha förmågan att se flickors sexualitet. Jag tolkar resultatet som att förskollärarna upplever flickors sexualitet som mer tabu än pojkars, och förskollärarna själva säger att diskussion och öppet tala med varandra är det bästa sättet att skapa kunskap.

Samtliga i arbetslaget som deltagit i studien anser att i frågan om barns sexualitet är det flickornas sexualitet som blivit lidande, att det är flickors sexualitet som är svårt att tala och diskutera om. Jag upplever det som förskollärarna i studien berättar i intervjuerna, att det uppfattas som mer naturligt att tala öppet om pojkars kön och pojkars sexualitet. Jag håller med förskollärarna som deltagit i studien att det borde diskuteras mer om flickors sexualitet, och inte bara pojkars. Idag strävas det efter att det ska bli mer jämställt i samhället, och då anser jag att det gäller även sexualiteten.

Jag tror även att det är viktigt att som pedagog kunna skilja på sin privatperson och sin yrkesroll när det gäller ämnet, det är antagligen lätt att blanda in sina personliga känslor och att det antagligen handlar om vad förskollärarna har med sig hemifrån. Om det varit ett öppet klimat kring ämnet i hemmet eller om det inte talats om sex och sexualitet alls. Jag hävdar att det är viktigt att tala om sina känslor inför barns sexualitet inför andra förskollärare och få en mer öppen dialog för att kunna utveckla sitt synsätt och kunna sätta sina personliga känslor åt sidan.

Olsson & Risán (1978) ansåg även de att de är naturligt att barn känner och tar på sig själva, onanerar, och det är en naturlig del för barn att hitta sitt kön, som de hittar tår och öron. De berättar att vissa barn gungar, eller gör gungliknande rörelser som känns skönt för dem och Stevnhøj (2008) hävdade att trots att förskollärarna i förskolan är medvetna om att sexuella lekar förekommer, och att barn pillar på sig själva finns det en oro och rädsla över hur föräldrarna ska reagera på barnens beteende. Jag upplever dock att det inte framkommer i resultatet om arbetslaget som deltagit i studien har den synen jämt emot föräldrarna. Barnens sexualitet är inget som förskollärarna tar upp med föräldrarna om de inte är speciella fall då vissa beteenden har gått över det normala sexuella beteendet. Det framgår inte varför de inte tar upp det normala sexuella beteendet med föräldrarna och det skulle jag kunna ha bett dem utveckla under intervjuerna, men det var inget som kom till mig i tankarna då intervjuerna genomfördes. Förskollärarna har inte heller stött på någon förälder som bett dem att inte tala om sex och sexualitet med deras barn, men de säger att de måste ta hänsyn till de föräldrar som har annan religion och en annan syn på sex och respektera deras synsätt och tillmötesgå deras önskemål. Larsson (2000) hävdade att föräldrar har en relativt öppen attityd till barns sexualitet, och hon menade att det är mer vanligt att man talar med barnen om deras sexualitet i familjer där utbildningsnivån är hög. Larsson (2001) påstod att barn använder mer sexuella ord i hemmet än på förskolan, hon påstod även att barn tar upp frågor om sex mer med sina föräldrar än med pedagogerna i förskolan, och det tror jag beror på om föräldrarna är öppna eller inte i hemmet att barnen inte har behovet att av tala med någon annan vuxen om sex och sexualitet.

Det som sades på sjuttio- och åttiotalet att sexualiteten börjades uppfattas som positiv och berikande som Langfeldt (1986) beskrev. Om förskollärarna börjar redan med de små barnen i förskolan och lägger en grund för en positiv syn på sexualiteten som bland annat Langfeldt (1986) hävdade, kan det följa med barnen upp i vuxen ålder, även Kastbom (2009) och Henkel (2009) är överens om att det är när barnen är små som grunden för en positiv syn på sexualitet läggs, och om det då bibehåller sin syn upp i vuxen ålder kan det medföra att könsrollerna förändras och synen på det stereotypa heteronormativa förändras.

Språk och benämningar

RFSU har varit tidigt med att föra barns sexualitet på tal och Aigner och Centerwall (1983) gav ut en bok som riktade sig till pedagoger om hur de ska tala till barn och hur de ska agera kring ämnet. Jag upplever att om det redan då var på tal om att det är viktigt att välja vilka ord som ska användas när vuxna talar om sex och sexualiteten med barn borde det finnas kvar idag. Jag menar att de förskollärare som är verksamma idag i förskolorna inte har några problem med att tala öppet om barns sexualitet. Jag menar då att de som varit verksamma förskollärare en längre tid även tagit upp det med nya förskollärare som kommer ut i förskolorna.

Henkel och Kastbom (2009) anser att om rätt ord väljs kan detta påverka synen på sexualiteten och den kan ändras då att det blir positivt för både pojkar och flickor. Det framkommer i resultatet att förskollärarna har skild uppfattning om barns sexualitet bör diskuteras eller inte, och om de ska komma överens om vilka ord som ska användas för att benämna könet på pojkar och flickor. Arbetslaget säger att pojkars kön är lättare att benämna än flickornas, det faller sig naturligare att

benämna pojkars kön med ”snopp” än vad det gör att benämna flickors kön. Arbetslaget använder olika ord för flickors kön och de lyssnar mycket på vad flickorna själva väljer att använda för ord, vad de har med sig hemifrån.

Arbetslaget har inget bestämt ord som de valt att använda för att benämna flickors kön och en förskollärare menar att ordet ”snippa” inte känns bekvämt att använda. Jag gör antagandet att eftersom det är ett relativt nytt ord för att benämna flickors kön kan det därför kan kännas obekvämt att använda. Flickors kön får ofta en negativ laddning och att det används som skällsord i andra sammanhang, hävdade Larsson (1993) och om då flickor rör vid sitt kön kan det bli förenat med skuld. Tidigare forskning som behandlats i tidigare kapitel framgår det att rätt ordval när det gäller att tala om barns sexualitet med barnen är viktigt. Langfeldt (1986) ansåg att det är viktigt att förskollärare och andra vuxna använder sig av ett språk som barnen förstår när de talar om sexualitet, han ansåg också att förskollärare ska använda positiva ord när de talar om sex. Om barnen märker att vuxna talar om sex och sexualitet som något positivt kommer även barnen göra det, då kommer barnen att se på sin sexualitet som något positivt och fint.

Även detta hävdar Kosztovics (2003), om vuxna talar med barn med ett enkelt och förståligt språk när barnen är små får de en mer positiv syn på sexualitet när de växer upp. I intervjuerna med förskollärarna framkommer det att de inte har valt vilka ord de ska använda sig av när de gäller att benämna flickor och pojkars kön, eller hur förskollärarna ska tala om för barnen hur ett barn blir till om det kommer på tal. Enligt Henkel (2009) är det viktigt och bra om detta är något som tas upp och diskuterar i arbetslaget, hon beskriver att vuxna bekräftar barnens sexualitet genom att ge barnen ord för deras kön.

Sexuella lekar

Den forskning som belyst i tidigare kapitel visar också på att barn ser på vuxnas reaktioner om de är något som de anser gör fel, och därför är det viktigt med bemötandet mot barn när de till exempel leker sexuella lekar eller blir påkomna med att onanera. Därför är det då bra att vara medveten om hur man bemöter barnen i dessa situationer. Tidigare forskning betonar vikten på att inte störa barn när de leker lekar som uppfattas som sexuella, att inte avbryta på ett sätt som medför en risk för att kränka barnen. Utan istället försöka avleda, att barnen kan göra något annat när de är färdiga med den lek eller annat som de håller på med just för stunden. Detta framkommer i studiens resultat att förskollärarna tagit fasta på, de försöker istället för att avbryta barnen leda in dem i andra lekar eller visa på att det finns andra aktiviteter när barnen är färdiga.

Jerlang (1992) hävdade att det är i leken som barnen själva bestämmer och att det är viktigt för vuxna att inte prioritera bort leken även om den anses vara sexuell. Kosztovics (2007, 2009) betonar vikten av att bemöta sexuella lekar på samma sätt som andra lekar, och även vid sexuella lekar sätta gränser när det går överstyr. Henkel och Kastbom (2009) menade att en sund sexuell lek ska vara frivillig och att den oftast sker tillsammans med något barn i samma ålder. Även de säger att leken ska kunna avbrytas som vilken lek som helst. I tidigare forskning beskrivs sexuella lekar oftast som rollekar som mamma, pappa, barn eller just doktor, jag blev förvånad över att det bara var en utav förskollärarna som tolkat det som en sexuell lek. Nyfikenheten och att känna närheten till det andra könet är kanske något som blir mer påtagligt, något som en vuxen lättare kan relatera till att det anses som sexuella än att leka till exempel doktor. Freuds (1983) syn på barns sexualitet har länge varit ledande, och han menade att barn börjar utforska och uppfatta sin kropp mellan tre och fem års ålder. Kunskapsdriften och forskardriften var något Freud (1983) hävdade är det är som styr barnen till att utforska sexualiteten. Jag menar att forskardriften är leken, och att det är genom leken som barnen forskar kring sexualiteten, undersöker och sätter gränser.

I resultatet framkommer det att förskollärarna reagerar och agerar relativt likadant när de väl ser barn leka lekar som anses vara sexuella. Förskollärarna säger att de är inte vill avbryta leken helt utan istället leda in barnen i någon annan lek när barnen lekt färdigt. Förskollärarna är också överens om att det är viktigt att inte bli arg eller upprörd, att barnen ska tro att de gör något som är fel, men att det är vuxnas ansvar att se till att ingen skadar sig under leken och att ingen deltar fast de egentligen inte vill. Förskollärarna berättar också om händelser där de har kommit in i rum där barn gjort aktiviteter som anspelar på sex och sexualitet där de har blivit ett felaktigt agerande från deras sida, där kroppsspråket visat att de har blivit förvånade och ställda kring händelsen. Det visar tydligt menar jag att pedagoger i förskolan bör vara medvetna om både det som kroppen berättar och det som de verkligen säger i ord till barnen. Men det är sådana händelser som jag tror gör förskollärare medvetna. Förskollärarna är medvetna om hur de bör bemöta barnen och försöker agera därefter.

Kosztovics (2009) beskriver sexuella lekar som att leka ”mamma, pappa, barn”, ”doktor”, eller att gå på toaletten och klä av sig tillsammans för att titta och känna på varandra. Förskollärarna i studien har lite olika syn på vad sexuella lekar är och om de förekommer på förskolan i huvudtaget, men alla talar om nyfikenheten hos barnen, att de tittar och visar varandra. Förskollärarna säger att de vet att det förekommer men att det inte är något som är synligt, oftast leker barnen i avskilda rum där de inte syns vad det är för lekar de leker. Det som uppfattas som sexuella lekar hos småbarnen av är att barnen upptäcker och är nyfikna på om de är killar eller tjejer, och de pratar om vad de har och inte har vilket är snopp och snippa. Andra lekar som förekommer är att pojkar och flickor ligger under filtar och gosar eller är nära varandra. Detta stöds av förskollärarna, de uppfattar sexuella lekar lite olika. Som Kosztovics (2009) uppfattar förskollärarna att hos yngre barn är det mest nyfikenhet, att se vad de har och inte har på sin kropp, pojkarna har snopp och det har inte flickor. Hos de lite äldre barnen på förskolan menar de att flickor och pojkar kan ligga under filtar och gosa med varandra, att vara nära varandra. Här anser jag att det är med en vuxen syn på sexualiteten som förskollärarna ser på vad de anser vara sexuella lekar hos de lite äldre barnen. Med det menar jag att när pojkar och flickor visar lekar där förskollärarna kan relaterar till vad vuxna gör.

Det jag finner intressant är att enbart en utav förskollärarna nämnde något om att leka doktor och ser det som en sexuell lek, de andra såg mer på närhet som sexuellt. Henkel (2009) betonar vikten av att diskutera i arbetslaget om vilka ord som ska användas borde det även innefatta att diskutera vad som uppfattas som sexuellt. Inte bara för förskollärarnas del utan även om föräldrar kommer och ställer frågor om något som de ansåg anspelar på sex och sexualiteten, jag menade då att det kan vara bra om alla i arbetslaget har en klar bild av vad de som arbetslag har för syn på sexuella lekar.

Även Henkel (2009) säger att det är bra att diskutera vilka ord som ska användas för att bekräfta barnens sexualitet, jag ansåg att det är samma sak med att diskutera hur sexuella lekar ska hanteras och bekräftas. Jag vill dra paralleller mellan Stevnhøj (2008) och Henkel (2009) att genom att ge barnen ord som bekräftar sexualiteten och även bekräfta deras lek ger förskollärare och andra vuxna barnen skydd emot övergrepp. Om leken bekräftas med positiva ord kan det bli lättare för barnen att berätta om och när någonting känns fel, både om det handlar om lek tillsammans med andra ord, eller om det handlar om andra övergrepp som sker utanför förskolan. För att generalisera sex och sexualitet är sex för oss vuxna något som många människor oftast håller för oss själva, och vår sexualitet är vi medvetna om att den finns. Men hos barn finns inte samma medvetande som vi vuxna har, hos barnen är det utforskning och nyfikenhet av kroppen som lockar. Att få se vad de har och vad som händer med deras kropp i vissa situationer.

Jag är dock fascinerad över att alla förskollärare anser att det ligger hos vuxna, hos förskollärarna att barns sexualitet är tabubelagt. Det bekräftar vad urvalet av den tidigare forskning hävdar, att förskollärare ska våga prata öppet om barns sexualitet och deras sexuella lekar.

Jag anser att det är viktigt att belysa detta område i ämnet barns sexualitet då det inte finns mycket forskning kring hur just verksamma pedagoger i förskolor förhåller sig till barns sexualitet. Belysa hur de agerar och hur de reagerar på det som barnen gör som anses vara sexuella handlingar. Min åsikt är att de behövs mer kunskap i detta område för att kunna främja utvecklingen av acceptansen till barns sexualitet. Jag menar också att det behövs mer kunskap i detta område för att uppmärksamma förskollärare om att det är viktigt att diskutera barns sexualitet och att förskollärare som arbetar tillsammans i ett arbetslag använder samma språk när de talar med barnen om deras sexualitet. Jag anser att förskollärarna som barnen möter dagligen i förskolan har en stor del i hur barnen själva kommer att förhålla sig till sex och sin egen och andras sexualitet. Jag menar alltså att mer kunskap och om förskollärarna vågar tala mer om barns sexualitet, desto tryggare kommer barnen bli i sin egen sexuella identitet redan som barn, och ha med sig det upp i vuxen ålder.

Sexualitet är en integrerad del av varje människas personlighet. Det gäller såväl kvinna och man som barn. Utdrag ur WHO:s definition av sexualitet. 1986

6. Förslag till vidare forskning

En fortsatt studie kan vara att undersöka fler arbetslag på fler förskolor för att få en bredare syn på hur verksamma pedagoger i förskolan förhåller sig till barns sexualitet. I en fortsatt studie få med förskollärare med annan etnisk bakgrund för att få in andra aspekter som religion och eventuella kulturella skillnader på synen om sexualitet. Även att få med manliga förskollärare som arbetar i förskolan för att få syn på hur manliga förskollärare förhåller sig till barns sexualitet, om det finns märkbara skillnader mellan manliga och kvinnliga pedagoger i förskolan eller om de har samma förhållningssätt och tankar kring barns sexualitet.

Referenser

- Aigner, G, & Centerwall, E, *Barnens kärleksliv: om kärlek, sexualitet och mötet med vuxenvärlden: en bok för föräldrar och personal inom barnomsorgen*, Prisma i samarbete med Riksförb. för sexuell upplysning (RFSU), Stockholm, 1983
- Freud, S, *Sexualteori: tre studier i sexualteoretiska frågor*, Röda rummet, Stockholm, 1983
- Jerlang, E (red.), *Barnets utveckling - en helhet: psykologiska och pedagogiska teman*, 1. uppl., Runa, Stockholm, 1992
- Kosztovics, A. *Låt barnen leka sex*. Ottar 2005
- Kosztovics, A. *Barns sexualitet*. Rapport; RFSU Malmö 2001
- Kosztovics, A. *Snippor och snoppar*. RFSU Malmö 2007
- Langfeldt, T, *Barns sexualitet*, Natur och kultur, Stockholm, 1987
- Larsson, I, (red.), *Sexuella beteenden hos barn på daghem: observationer av en normalpopulation förskolebarn*, Linköping, 1993
- Larsson, I, (red.), *Är det normalt eller-?: om förskolebarns sexuella beteende, vuxnas attityder och nya forskningsresultat*, Allmänna barnhuset, Stockholm, 1994
- Larsson, I, *Children and sexuality: "normal" sexual behaviour and experiences in childhood*, Linköping: Universitet, 2001, Linköping, 2001
- Larsson, I, *Barns sexualitet och sexuella beteende, Expertrapport*, Linköping: Universitet, 2000, Stockholm, 2000
- Lpfö 98 (Läroplan för förskolan)
- Piaget, J, *Barnets själsliga utveckling*, 2. uppl., Norstedts akademiska förlag, Stockholm, 2008
- Rehnström, Å. Samtala om barns sexualitet. *Förskolan*, 2009, 7, s. 16-17.
- Stevnhøj, A-L. *Snippa – och snopplekar lockar*. Förskolan, 2009
- Stukát, S, *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*, Studentlitteratur, Lund, 2005
- Trost, J, *Kvalitativa intervjuer*, 3. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2005
- Vetenskapsrådet (2005). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtat 17 oktober 2009, från <http://www.vr.se/etik/publikationerochriktlinjer.4.45a6e939122880e7d8e80001820.html>

Världshälsoorganisationens definition på sexualitet

Hämtat den 24 september 2009 från,

http://www.who.int/reproductivehealth/topics/gender_rights/sexual_health/en/

Nationalencyklopedins definition på sexualitet

Hämtat den 8 oktober 2009 från,

<http://www.ne.se/sexualitet>

<http://www.ne.se>

Bilaga 1: Missiv

Till dig som verksam förskollärare.

Vill du delta i en intervjustudie som belyser hur verksamma förskollärare förhåller sig till barns sexualitet?

Ämnet barns sexualitet kan kännas tabubelagt och oftast när det väl talas om sex och sexualitet i förskolan är när det upptäcks ”onormala” sexuella beteenden. Men det finns idag ett ökat intresse att se sexualiteten i positiva sammanhang, att sexualiteten är en del av människans identitet och att det är viktigt att inte ta ifrån barnen det.

Studien riktar sig till ert arbetslag och syftet med studien är att se hur några verksamma förskollärare förhåller sig till barnens sexualitet. Det är ett ämne där mer kunskap behövs och är därför ett viktigt ämne och område att lyfta fram.

Studien genomförs med enskilda intervjuer som spelas in och är så klart frivilliga. Svaren kommer att behandlas konfidentiell och det kommer inte att kunna kopplas till varje enskild individ. Svaren kommer att analyseras och redovisas som ett examensarbete inom förskollärarytbildningen, som sedan kommer att publiceras för allmänheten på Högskolan i Gävle.

Vid eventuella frågor och funderar kring studien tveka inte i att kontakta mig eller min handledare via mail eller telefon.

Veronica Nyman
Telefon: XXXX
Mobil: XXXXX
Email: XXXXXX

Handledare:
Bengt Nilsson
Institutionen för Pedagogik, didaktik och psykologi
Högskolan i Gävle
Telefon: XXXX
Email: XXXXXX

Bilaga 2: Intervjugudie

1. Hur ser du på barnens sexualitet?

- Hur visas den?
- Pratar barnen om det? (T.ex., hur barn blir till, om de är kära i någon.)

2. Förekommer sexuella lekar mellan barnen?

- Vilka lekar uppfattar du som sexuella?
- Hur reagerar/agerar du då?
- Avbryter eller låter dem fortsätta?

3. Talar ni pedagoger med varandra om barnens sexualitet?

- Pratat ”ihop” er om vilka namn på kön som skall användas till exempel?
- Klarspråk istället för ”storken”?
- Delar ni era erfarenheter som barns sexualitet, upplevelser och annat?
- Någon ”plan” på vad ni ska säga till barnen när de ställer frågor om sin sexualitet?
- Skulle du vilja diskutera detta?
- Varför är det viktigt att diskutera detta?
- Tar ni ställning till hur barngruppen ser ut, med etniciteten?

4. Känner du att du har kunskap i ämnet?

- Kunskapsintresse?
- Tycker du att det behövs mer utbildning i ämnet?
- Vad skulle du vilja ha för utbildning i ämnet?
- Hur skulle det kunna gå till?

5. Pratar ni med föräldrarna om barns sexualitet?

- Är det något som de tar upp självmant och talar om?
- Stöter ni på föräldrar som inte vill att ni talar om sexualitet?
- Har föräldrar kommit till er och bett er tala om det?

6. Varför tror du att barns sexualitet är tabubelagt?